

Kulturmiljöer vid vatten

Länsstyrelsens arbete

Kulturmiljö är spår som människan skapat i landskapet

En kulturmiljö kan omfatta:

- enskilda anläggningar eller lämningar
- ett mindre eller större landskapsavsnitt
- en bygd
- en region

Kulturmiljö omfattar inte bara landskapets fysiska innehåll utan även immateriella företeelser som ortnamn eller sägner som är knutna till en plats eller ett område.

Kulturmiljöer ska skyddas och vårdas

- Kulturmiljölagen (SFS 1988:950)
- Miljöbalken (SFS 1988:808)
- Miljökvalitetsmålet *Levande sjöar och vattendrag*

Kulturmiljölagen med anor från 1666

Enligt Kulturmiljölagens portalparagraf är det allas ansvar att skydda och vårda kulturmiljön.

Fornlämningar och byggnadsminnen skyddas av denna lag.

Vad är en fornlämning?

2 kap. 1 § Fornlämningar är lämningar efter människors verksamhet under **forna tider**, som har tillkommit genom **äldre tiders bruk**, är **varaktigt övergivna** och **tillkommit före år 1850**. Fornlämningar är också naturbildningar som ålderdomliga bruk, sägner eller märkliga historiska minnen är knutna till liksom lämningar efter äldre folklig kult.

Vad är ett byggnadsminne?

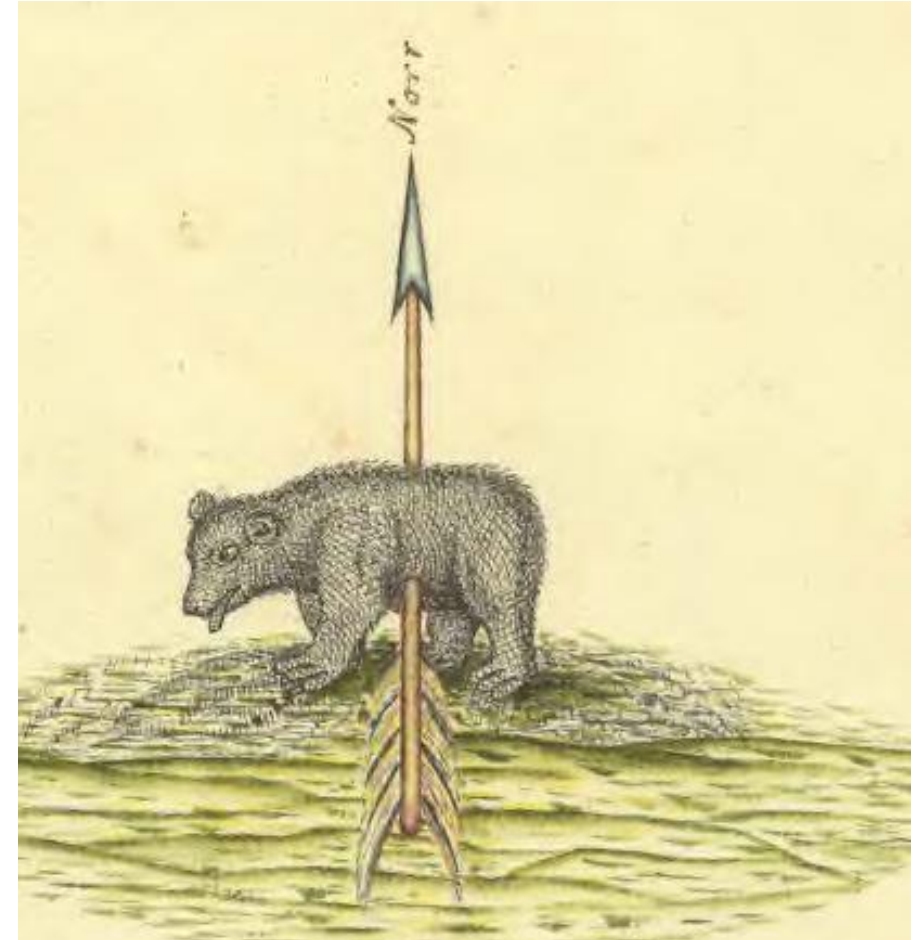
- 3 kap. 1 § "En byggnad som har ett **synnerligen högt kulturhistoriskt värde** eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde". Kan även tillämpas på parker, trädgårdar eller andra anläggningar.
- 3 kap. 2 § "När en byggnad förklaras för byggnadsminne, skall länsstyrelsen genom skyddsbestämmelser ange på vilket sätt byggnaden skall vårdas och underhållas samt i vilka avseenden den inte får ändras.
- Om det behövs får föreskrifterna också innehålla bestämmelser om att **ett område kring byggnaden skall hållas i sådant skick att byggnadsminnets utseende och karaktär inte förvanskas.**"

Brott mot KML kan ge straffpåföljd

Enligt 2 kap. 6 § är det förbjudet att utan tillstånd rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering, eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning. Till en fornlämning hör enligt 2 kap. 2 § KML ett så stort område, benämnt **fornlämningsområde**, som behövs för att bevara den och ge den ett tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Fornlämningsområdet har samma skydd som fornlämningen.

Av 2 kap. 21 § första stycket p. 2 framgår att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet olovligen rubbar, tar bort, gräver ut, täcker över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändrar eller skadar en fornlämning kan dömas till **böter eller fängelse** i högst sex månader för fornminnesbrott.

Vattenmiljöer ska skyddas och vårdas

- EU:s ramdirektiv för vatten

Regelverk från år 2000, som gäller för alla vattendistrikt i Europa och anger vad EU-länderna minst ska klara vad gäller vattenkvalitet och tillgång på vatten.

- Miljöbalken

- Miljökvalitetsmålet *Levande sjöar och vattendrag*

- Förordning om vattenverksamhet(1988:1388)

30 §: "*Länsstyrelsen ska se till att frågor som rör skydd och vård av kulturmiljöer förs in i arbetet med förslagen.*"

Vattenvårdande åtgärder har pågått länge

Omfattande inventeringar av natur och vatten

Länsstyrelsen
Västra Götaland

A photograph of two birds, likely ospreys, flying in a clear blue sky. One bird is in the upper left, and the other is in the center, both with wings spread.

Bristfällig kunskap hos kulturmiljövården
utan spaning – ingen aning

Kunskapsunderlag

I samband med intensifieringen av biotopvårdande åtgärder uppmärksammades de stora kunskapsluckorna gällande det vattenanknutna kulturarvet.

För att öka kunskapen startade länsstyrelserna i södra Sverige två kunskapsprojekt år 2010:

- *Vattenförvaltning och Kulturmiljö i Västerhavets vattendistrikt (VaKul)*
- *Kulturmiljö och Vattenförvaltning i Södra Östersjöns vattendistrikt.*

Finansiering (33 miljoner under 7 år) genom medel från Havs- och Vattenmyndigheten, Riksantikvarieämbetet, Vattenmyndigheterna i båda vattendistrikten samt de elva medverkande länsstyrelserna.

Mål och syfte

Ta fram kunskapsunderlag och tvärsektoriella arbetssätt för att effektivisera och kvalitetssäkra åtgärdsarbeten vid sjöar och vattendrag.

Möjligheter att uppfylla internationella och nationella mål för såväl vattenkvalitet och biologisk mångfald som för kulturmiljön.

Projekten är formellt avslutade men kunskapsuppbyggnaden fortsätter med fältinventeringar och arkivstudier.

Vad har vi gjort gemensamt i projekten?

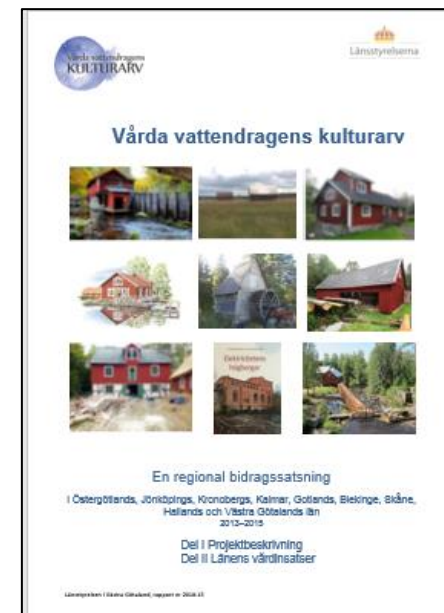

- Tvärsektoriella workshops
- Fältseminarier och kompetensutveckling
- Arkivstudier av flottningsleder i södra Sverige
- Informationsmaterial om kulturmiljöer i och vid vatten genom hemsidan *Vårda vattendragens kulturarv*
- Arkivguide för vattenforskare
- Slutkonferens på Historiska museet i Stockholm 18/11 2016 med 130 deltagare

Nio län har i samarbete tagit fram informationsmaterial om kulturmiljöer vid vatten.

Du hittar rapporter och faktablad på den gemensamma hemsidan:
www.vardavattendragen.se

Faktablad berättar om kulturvärden vid sjöar och vattendrag

- Broar och vadställen
- Diken och dikningar
- Elektriska vattenkraftverk
- Fiske i äldre tider
- Flottnig
- Kommunikation och transport
- Tvätt och byk
- Vattendrivna kvarnar
- Vattendrivna sågar
- Vattenkraftens betydelse
- Ängslador och madängar
- Kulturmiljö och vatten, fiske och naturvård – om åtgärder vid sjöar och vattendrag

Vattendrivna kvarnar

Vattendrivna kvarnar har funnits i Sverige sedan 1800-talet. Takstakar och konstnärer har utvecklat och utnyttjat många kvarnresterna som en viktig del av deras verksamhet. Många kvarnar har byggts om till bostäder eller andra ändamål. Under 1990-talet upplades kvarnarna ut som till exempel ett fåtal finns fortfarande kvar, så även lämningar eller spår från dem, vilka alla kräver vård för att bevaras.

Vattenkvarnar maldes sidan

Vattenkvarnar är den viktigaste vattenkraften för energiproduktion i Sverige. De har varit en viktig del av den svenska energiproduktionen sedan 1800-talet. Vattenkraftens betydelse har ökat över tiden och idag är den en viktig del av den svenska energiproduktionen. Vattenkraftens betydelse har ökat över tiden och idag är den en viktig del av den svenska energiproduktionen.

Lämnningar av vattenkvarnar

Det finns en stor mängd lämningar av vattenkvarnar i Sverige. De är ofta byggda av trä och har ofta en karakteristisk form. Många av dem har byggts om till bostäder eller andra ändamål. Under 1990-talet upplades kvarnarna ut som till exempel ett fåtal finns fortfarande kvar, så även lämningar eller spår från dem, vilka alla kräver vård för att bevaras.

Kraft sedan medeltiden

Vattenkraftens betydelse har ökat över tiden och idag är den en viktig del av den svenska energiproduktionen. Vattenkraftens betydelse har ökat över tiden och idag är den en viktig del av den svenska energiproduktionen.

Att värda och bevara

Vattenkraftens betydelse har ökat över tiden och idag är den en viktig del av den svenska energiproduktionen. Vattenkraftens betydelse har ökat över tiden och idag är den en viktig del av den svenska energiproduktionen.

Bevara och utveckla

Vattenkraftens betydelse har ökat över tiden och idag är den en viktig del av den svenska energiproduktionen. Vattenkraftens betydelse har ökat över tiden och idag är den en viktig del av den svenska energiproduktionen.

Vård av vattendrag

Vattenkraftens betydelse har ökat över tiden och idag är den en viktig del av den svenska energiproduktionen. Vattenkraftens betydelse har ökat över tiden och idag är den en viktig del av den svenska energiproduktionen.

Vård av vattendrag

Vattenkraftens betydelse har ökat över tiden och idag är den en viktig del av den svenska energiproduktionen. Vattenkraftens betydelse har ökat över tiden och idag är den en viktig del av den svenska energiproduktionen.

Tips och råd till handläggare på kultur-, vatten- och naturvård på länsstyrelser och kommuner

Kulturmiljö och vatten-, fiske- och naturvård – om åtgärder vid sjöar och vattendrag

Nästan alla åtgärder inom vatten-, fiske- och naturvård i och vid sjöar och vattendrag berör kulturmiljövärden. Vad behöver Du som arbetar med vatten tänka på för att ta hänsyn till kulturmiljövärdena vid planering och genomförande av olika åtgärder? Vad finns det för fördelningar med att arbeta tvärsektorielt? Det här faktabladet riktar sig i första hand till dig som arbetar med vatten-, fiske- och naturvård på länsstyrelser och i kommuner.

BERÖRINGSPUNKTER MELLAN KULTURMILJÖVÅRD OCH VATTEN-, FISKE-, NATURVÅRD

Värden vid vatten
Sjöar och vattendrag har haft en stor och mångfacetterad betydelse för människor och samhällsutveckling, från steinaldern fram till idag. Som en följd av detta finns många värdefulla lämningar och kultur-

miljöer vid vattendragen. De här på viktiga berättelser som behöver bevaras för framtida generationer. Samtidigt har människans historiska bruk av vatten gett upphov till flera problem för miljön, naturen och vattenkvaliteten. Dessa pro-

blem behöver åtgärdas för vi ska ha en god vattenkvalitet och rik biologisk mångfald.

Krock och kompromiss
I princip alla åtgärder för att förbättra bygdsmorfologiska, ekologiska och biologiska förhållanden i och vid sjöar och vattendrag berör kulturmiljövärden, och ofta är det i negativ bemärkelse. Det handlar om borttagande av vandringshinder (dammar) som enskilt eller som del i en kulturmiljö har kulturhistoriska värden. Ett annat exempel är återställning av fysiskt påverkade vattendrag där reningsanläggningar och andra kulturparker kan ha kulturhistoriska värden kopplade till flöttnings-, kraftutvinning, dikning m.m. och

Exempel på hänsyn till kulturmiljövärden i samband med vatten- och biotopvård

- ▲ Dammvall, före detta kvarnplats, och vandringshinder. Så få stenar som möjligt togs bort i dammvallen mitt för att skapa fri vandringsväg för fisken. Större delen av dammvallen bevarades, skillnaden mellan före (bilden till vänster) och efter (bilden till höger) är liten. Kommunen, som i detta fall var verksamhetsutövare, erbjöd sig även att ta bort träd på dammvallen för att gynna den kvarvarande lämningen. Foto: Larsert Johansson
- ▲ Flöttningslämningar i Sällevadsån. I samband med biologisk återställning sparades de sträckor som både var rensade och hade bevarade träkonstruktioner dvs ingen återställning genomfördes här. I andra delar av vattendraget togs kulturmiljöhänsyn genom att stenmaterial skulle tillföras i botten inte togs från de stensatta kanterna utan från omgivande sten- och blockrika marker. På så vis bevarades delar av flöttningslämningarna.
- ▲ Anläggande av omlöp innebär ett helt nytt inslag i kulturmiljön. I mycket värdefulla kulturmiljöer kan omlöpen behöva anpassas genom att det dras på ett speciellt sätt eller särskilda val av stenmaterial, för att minska in vält i den övriga miljön. Fisktrappan vid Melltorp harmonierar väl med den innehållsrika miljön kring kvarnen. Foto: Per Conrad
- ▲ Fornlämningssmiljö med flera industri- och bebyggelselämningar, som dessutom är skyddat och belägen vid vandringsled. Här är det direkt olämpligt med fler beskuggande träd och buskar vid vattendraget. Miljön behöver hållas så öppen som möjligt för att besökarna ska kunna se och uppleva lämningarna, och för att lämningarna ska bevaras bättre.

Tio tips för hänsyn till kulturmiljövärden och bättre samverkan vid vatten

Vad behöver du som arbetar med vatten tänka på för att ta hänsyn till kulturmiljövärdena vid planering och genomförande av olika åtgärder?

- 1. Samråd med sakkunniga inom kulturmiljö i tidigt skede**
Samråd med sakkunniga inom kulturmiljövärd på länsstyrelserna så tidigt som möjligt i processen. Det underlättar fortsatt planering av åtgärder. Det kan behövas särskilda tillstånd, kulturhistoriska eller arkeologiska utredningar, eller andra typer av planeringsunderlag. Kostnader för sådana behöver tas med i den tidiga planeringen eller eventuella ansökningsområden om finansiering. Det är verksamhetsutövarens ansvar att beståda de kulturmiljöunderlag som behövs. Det är viktigt att utföraren har rätt antikvarisk kompetens för uppdraget. Genom ett tidigt samråd kan också gemensamma intressen identifieras. Kanske är det möjligt att samordna åtgärder eller rigga ett gemensamt, tvärsektorielt projekt?
- 2. Formalisera samverkan**
Ambitionen vad gäller samverkan är ofta personberoende, vilket gör samverkan sårbar. Därtill är vattenåtgärder ofta föremål för ganska komplicerade processer med flera inblandade parter. Genom att formalisera samverkan mellan kulturmiljövård och vatten-, fiske-, naturvård på länsstyrelserna blir det tydligt för alla inblandade när, var och hur samråd och samverkan ska ske. Det kan ske genom fastlagda rutiner, policyer eller samverkansavtal. Länsstyrelsen i Jönköpings län har exempelvis tagit fram en samverkansrutin för var, när och hur kulturfrågor hanteras vid åtgärdsarbetet med restaurering av vattendrag ur fiske- och natursynpunkt.
- 3. Kunskap om kulturmiljövärden**
För att kunna ta hänsyn till kulturmiljövärdena behövs kunskap om vilka värden som finns och var. På senare år har flera länsstyrelser satat särskilt på sådan kunskapsupbyggnad. Generellt sett är dock fortfarande endast ett fåtal vattendrag inventerade med avseende på kulturmiljön. Ofta saknas aktuella kunskapsunderlag för just sådana miljöer och lämningar som ofta berörs av biologisk återställning eller fiskevärd, till exempel dammar, äldre industrier, dikningsföretag och flöttning. I samband med planering av ekologisk återställning, fiskevärd, anläggande av våtmarker med mera behöver som regel även kulturmiljövärdena inventeras och beskrivas. Först då kan man se huruvida kulturmiljövärden berörs och hur åtgärder kan anpassas med hänsyn till kulturmiljön, vilka intressekonflikter som finns och var önskvärda åtgärder sammanfaller. Det är viktigt att kulturmiljöbedömningarna görs av personer med antikvarisk kompetens. I exempelvis Kalmar län har översiktliga kulturmiljöinventeringar och bedömningar ingått som en del i projekteringar av vattendrag som ska återställas. Det underlättar och effektiviserar fortsatt handläggning av därpå följande ärenden. Verksamhetsutövaren får också på ett tidigt stadium veta var särskilda hänsyn kan behövas tas, vilka ytterligare utredningar eller eventuella tillstånd som behövs med avseende på kulturmiljövärdena.

Dammar och industrimiljöer, och lämningar efter flöttning och dikning, är kulturmiljöer som ofta berörs av ekologisk restaurering. De har dock vanligtvis inte uppmärksamats i kulturmiljövärdena traditionella kunskapsunderlag. Därför behövs nya och aktuella kunskapsunderlag, såväl generella som för den plats där återgårderna planeras.

Länstyrelsen
Västra Götaland

Länstyrelserna

Länstyrelserna i Jönköping, Halland, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Värmland, Västra Götaland och Örebro

Arkivguide för vattenforskare

Arkivguiden tipsar om en mängd arkiv som har handlingar rörande verksamheter i och i anslutning till vatten.

Äldre handlingar kan ge nyckeln till att förstå när, hur och varför en fysisk miljö kommit till och brukats.

Rapporten är framtagen inom de båda projekten VaKul och Sövd och finns på hemsidan *Vårda vattendragens kulturarv*.

Arkivguide för vattenforskare –

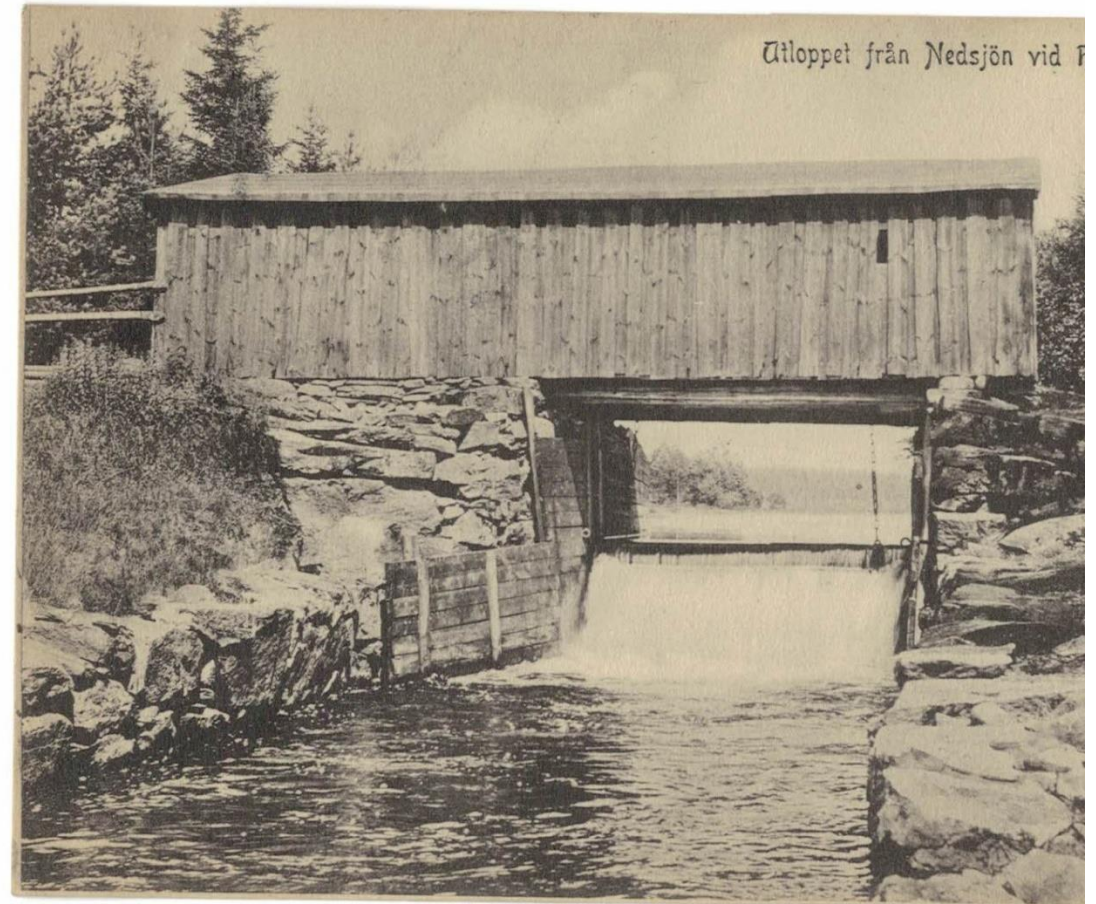
Erfarenheter från arkivstudier inom projekten Kulturmiljö och vattenförvaltning i Södra Östersjöns vattendistrikt (SöVd) och Vattenförvaltning och Kulturmiljö (VaKul)

Vad har vi i Västra Götaland gjort?

- Kulturhistoriska områdesbeskrivningar av länets åtgärdsområden med preliminär värdering av ingående vattenförekomster.
- Arkivstudier av förekomsten av historiskt vattenanknutna verksamheter och flottningsleder.
- Fältinventeringar och kulturhistoriska värderingar av ca 200 kraftverk och dammar.
- Fältinventering och kulturhistoriska värderingar av lämningar längs en mängd vattendrag, däribland Säveån.

Kunskapsunderlagen redovisas i rapporter, register och kartskikt

- Inventerade byggnader finns i Riksantikvarieämbetets [Bebyggelseregister](#) (BeBR).
- Forn- och kulturlämningar finns i Riksantikvarieämbetets kulturmiljöregister (KMR) via [Fornsök](#).
- Uppgifter om anläggningar, områdesbeskrivningar och inventeringsrapporter finns i länsstyrelsens karttjänst [Informationskartan Västra Götaland](#).

Informationskartan Västra Götaland

Informationskartan Västra Götaland Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Sök i kartan

1 : 967 559

Karta Nedtonad

Lagerlista

Sök i lagerlista

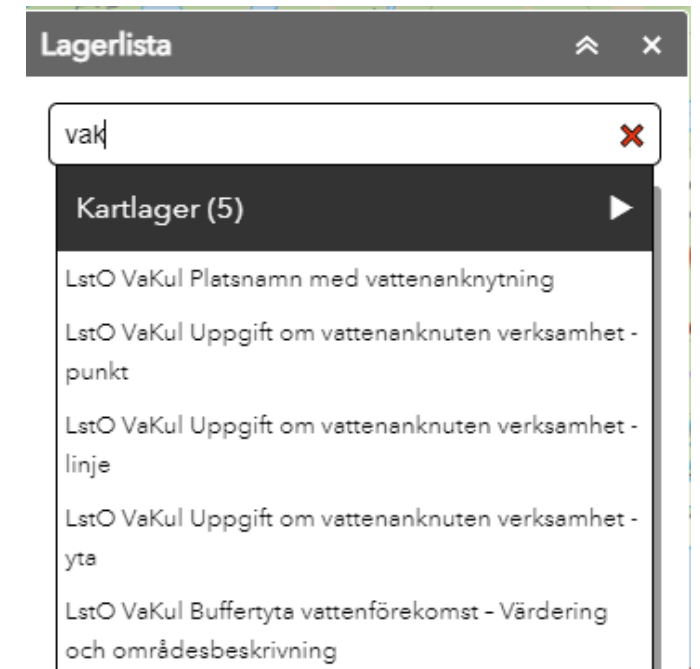
- Riksintressen
- Samhällsbyggnad
- Kulturmiljövård
  - Riksantikvarieämbetet
  - Naturvårdsverket
  - Skogsstyrelsen
  - Länsstyrelserna
  - Länsstyrelsen Västra Götaland
- Miljö och hälsa
- Naturvård
- Vatten
- Allmänt
- Historiska kartor

LstO Vattenförvaltning och Kulturmiljöer (VaKul)

Uppgifter om vattenanknutna anläggningar, platsnamn, områdesbeskrivningar och värderingar

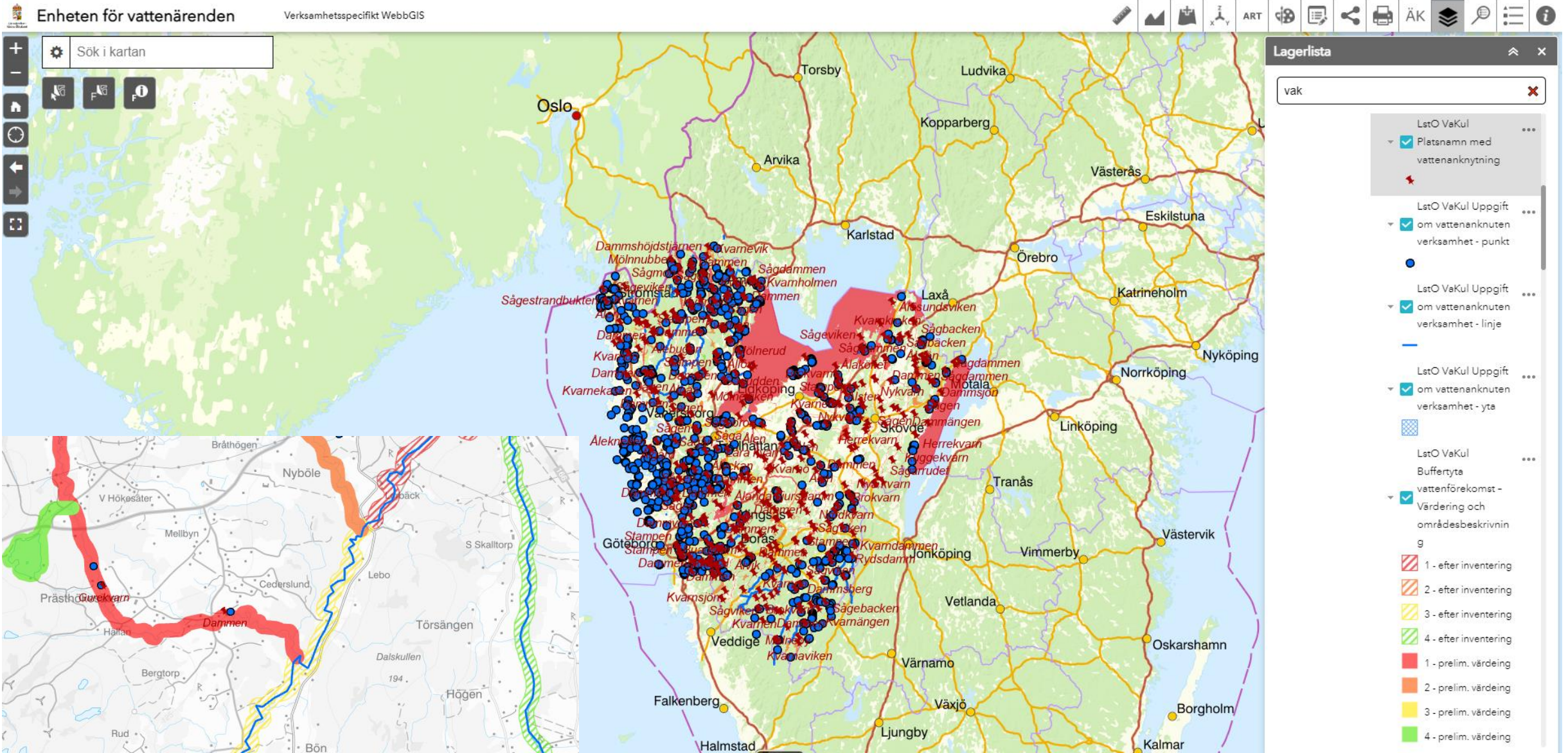
Under rubriken **Länsstyrelsen Västra Götaland** finns gruppen:
LstO Vattenförvaltning och Kulturmiljöer som innehåller 5 lager.

- Kartskikten hittas enklast genom sökrutan: **Hitta lager**
- När sökningen skrivs in ges förslag på alternativ.
- Klicka på ett förslag och tryck på **Enter**. **Lagren** öppnas.
- Lagren är även tillgängliga externt.

VaKul-skikten uppdateras kontinuerligt

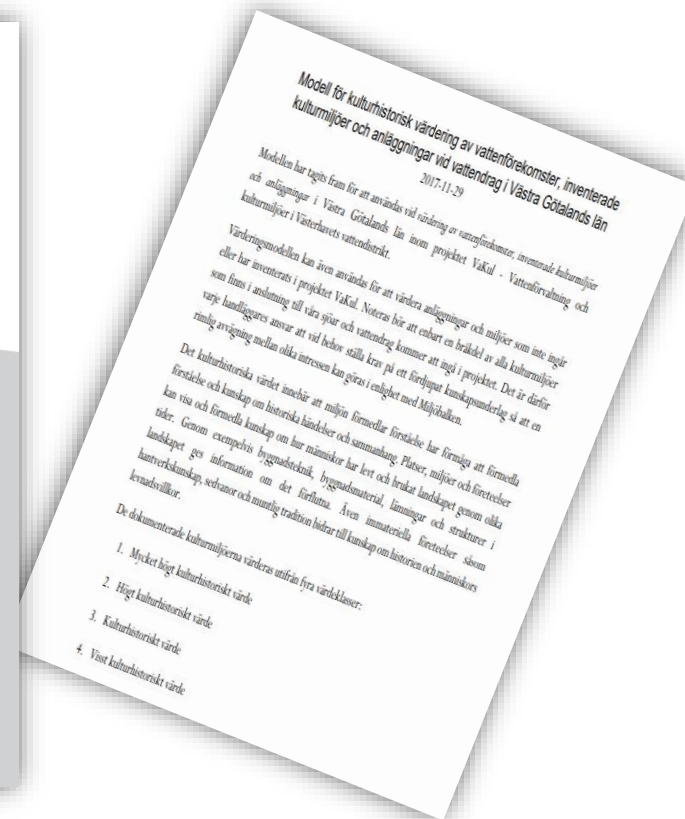
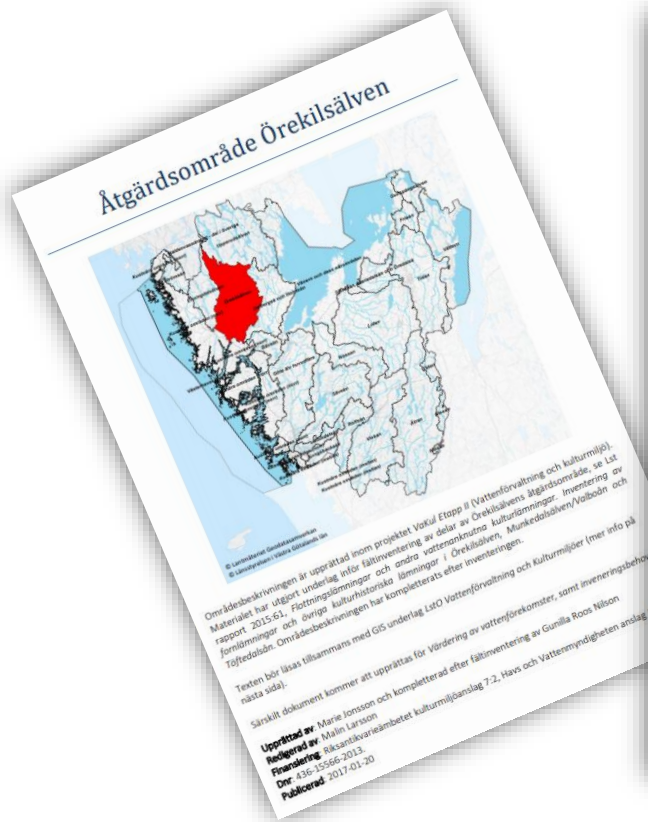
Klicka på en buffertyta och sedan på *Mer information!*

Buffertytan visar namn på åtgärdsområde och vattenförekomst, kulturhistorisk värdering med länkar till kulturhistorisk beskrivning av åtgärdsområde, rapporter och värderingsmodell.

(2 av 2)

LstO VaKul Buffertyta
vattenförekomst - Värdering
och områdesbeskrivning:
Örekilsälven - (delsträcka till
Högsbäcken) Torpfors till
sammanflödet med
Töftedalsån

Åtgärdsområde	Örekilsälven
Objektsnamn	Örekilsälven - (delsträcka till Högsbäcken) Torpfors till sammanflödet med Töftedalsån
Objektsbeskrivning	Se dokument
Värdering	Mycket högt kulturhistoriskt värde
Preliminär värdering	-
Värdering efter inventering	1 - efter inventering
Områdesbeskrivning	Mer information
Inventeringsrapport	Mer information
Övrig dokumentation	
Värderingsmodell	Mer information

LstO VaKul – linje

Vanligen uppgifter om allmänna flottleder ibland med länkar till rättegångsprotokoll

Utdrag ur Arkivhandlingar om flottning inom Örekils- och Enningdalsälvens åtgärdsområde

Handlingarna är excerperade av arkivarien Göran Svensson 2014 inom ramen för projektet VaKul och påvisar flottledsförekomster i Västra Götalands län.

Orangefärgad text markerar särskild betydelsefull information.

Innehåll

Flottled i Hallerödsälven (1921).....	2
Flottled i Holmvattnet (1913).....	4
Flottled i Långevallsälven (1922).....	15
Flottled i Valboån och Lillälven (1885).....	24

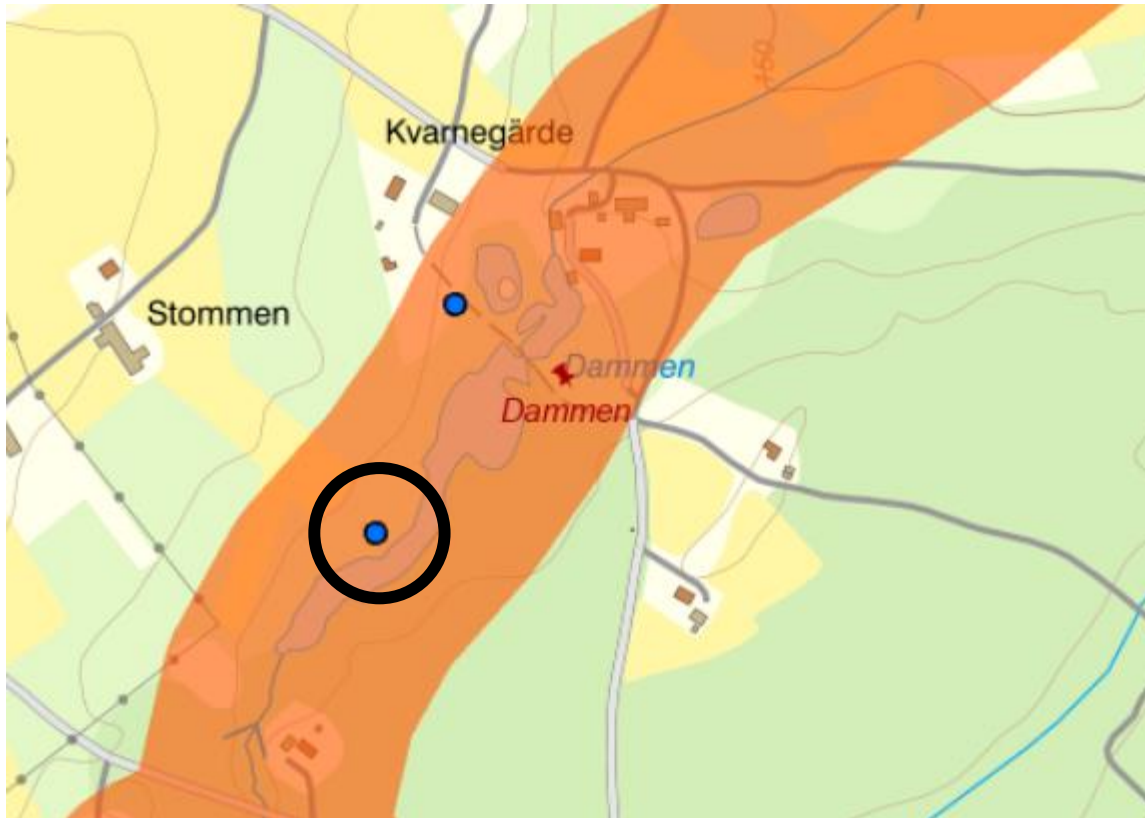

Lämningar efter en flottningsränna av trä i Granviksån, Karlsborgs kommun.

LstO VaKul punkt och yta

Uppgifter om vattenanknutna anläggningar från Lantmäteriets historiska kartor

Sällershögsån, norr om Ornungasjön, Vårgårda kommun

Information om vilken typ av anläggning med källhänvisning

(1 av 2)

LstO VaKul Uppgift om vattenanknuten verksamhet - punkt: Ålfiske

Objektstyp	Ålfiske
Objektsbeskrivning	g
År	1687
Lantmätare 1600-1800-tal	Fredrik Sixtus
Kartakt	O8-9:1 Älvsborgs län Asklanda socken Skällered

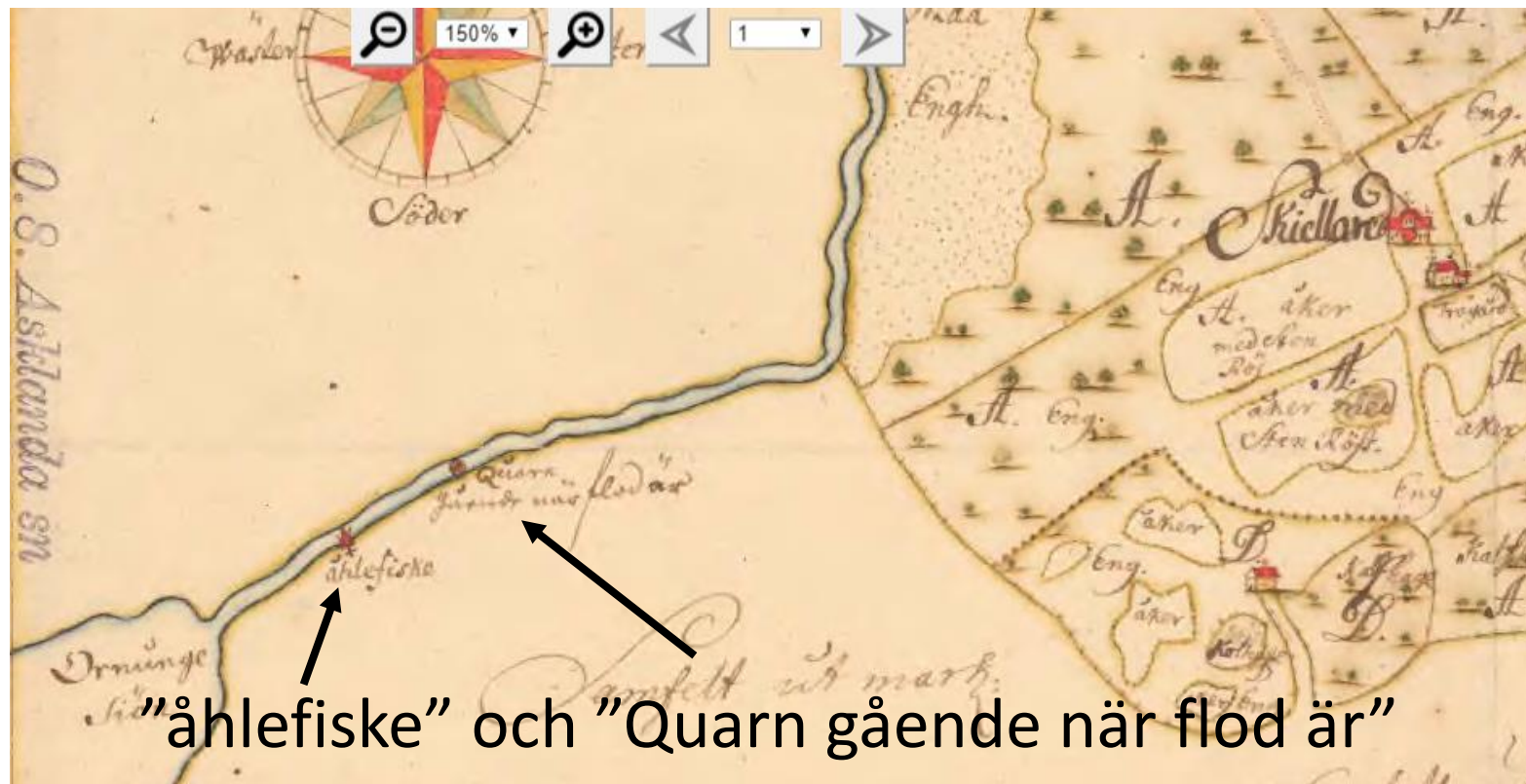

Klicka på *Mer information* och kartan visas

LM historiska kartor	Mer information
Tillkomstdatum	2014-05 till 2015-01
Revisionsdatum	2018-04-11
Metodbeskrivning	Digitalisering från historiska kartor

Zooma till

OBS! Länkarna fungerar tyvärr inte för närvarande. Kartan går att söka manuellt i Lantmäteriets digitala söktjänst: historiskakartor.lantmateriet.se

Historiska kartor

Ekonomiska kartan, Häradskartan och historiska ortofoton

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Informationskartan Västra Götaland   Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Sök i kartan

Lagerlista

Sök i lagerlista

- Riksintressen
  - MB kapitel 3
  - MB kapitel 4
- Samhällsbyggnad
- Kulturmiljövärd
  - Riksantikvarieämbetet
  - Naturvårdsverket
  - Skogsstyrelsen
  - Länsstyrelserna
  - Länsstyrelsen Västra Götaland
- Miljö och hälsa
- Naturvård
- Vatten
- Allmänt
- Historiska kartor
  - Ekonomiska kartan - 1970-tal ...
  - Ekonomiska kartan - 1930-tal ...
  - Häradskartan, variant 1 ...
  - Häradskartan, variant 2 ...
  - Visningstjänst historiska ortofoton ...

1:7 559   Karta   Nedtonad

Riksantikvarieämbetet

Kulturmiljöregistret och Bebyggelseregistret

Informationskartan Västra Götaland Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Sök i kartan

Lagerlista

Sök i lagerlista

- Riksintressen
- Samhällsbyggnad
- Kulturmiljövård
  - Riksantikvarieämbetet
    - RAÄ Lämningar (KMR) linje
      - Fornlämning
      - Möjlig fornlämning
      - Övrig kulturhistorisk lämning
      - Ej kulturhistorisk lämning
      - Ingen antikvarisk bedömning
    - RAÄ Lämningar (KMR) punkt
    - RAÄ Lämningar (KMR) yta
    - RAÄ Bebyggelseregistret (BBR)
      - Byggnadsminnen
        - Enskilt byggnadsminne
        - Statligt byggnadsminne
      - RAÄ Världsarv
      - RAÄ Bebyggelseregistret (BBR)
        - Alla byggnader
      - RAÄ Bebyggelseregistret (BBR)
        - Kyrkor
      - RAÄ Socknar
      - RAÄ Bebyggelseregistret (BBR)
        - Fyrar (grupp)

Skogsstyrelsen

Skog & Historia – Tipsskikt från Skogsstyrelsen

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Informationskartan Västra Götaland Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Sök i kartan

SKS Skog och Historia inventeringen yta: VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Objektnr	8 350,00
Len	VÄSTRA GÖTALANDS LÄN
Kommun	LERUM
Sekord	76 - Kvarn
Datinv	2005-10-24
Beskrivnin	Kvarnlämning, 256x71m (N-S), bestående av 2

Zooma till

Lagerlista

Sök i lagerlista

- Riksintressen
- Samhällsbyggnad
- Kulturmiljövård
  - Riksantikvarieämbetet
  - Naturvårdsverket
  - Skogsstyrelsen
    - SKS Skog och Historia inventeringen punkt
    - SKS Skog och Historia inventeringen linje
    - SKS Skog och Historia inventeringen yta
- Länsstyrelserna
  - Länsstyrelsen Västra Götaland
- Miljö och hälsa
- Naturvård
- Vatten
- Allmänt
- Historiska kartor
  - Ekonomiska kartan - 1970-tal
  - Ekonomiska kartan - 1930-tal
  - Häredskartan, variant 1
  - Häredskartan, variant 2

Ytterligare tillgängliga kulturmiljöunderlag

- Riksintresseområden och kommunala bevarandeområde för kulturmiljö
- Kulturresevat
- Marinarkeologiska undersökningar
- StadsGIS (arkeologiska undersökningar)
- Göteborgs tomtägare 1637-1807
- Historia på plats (besöksmål)

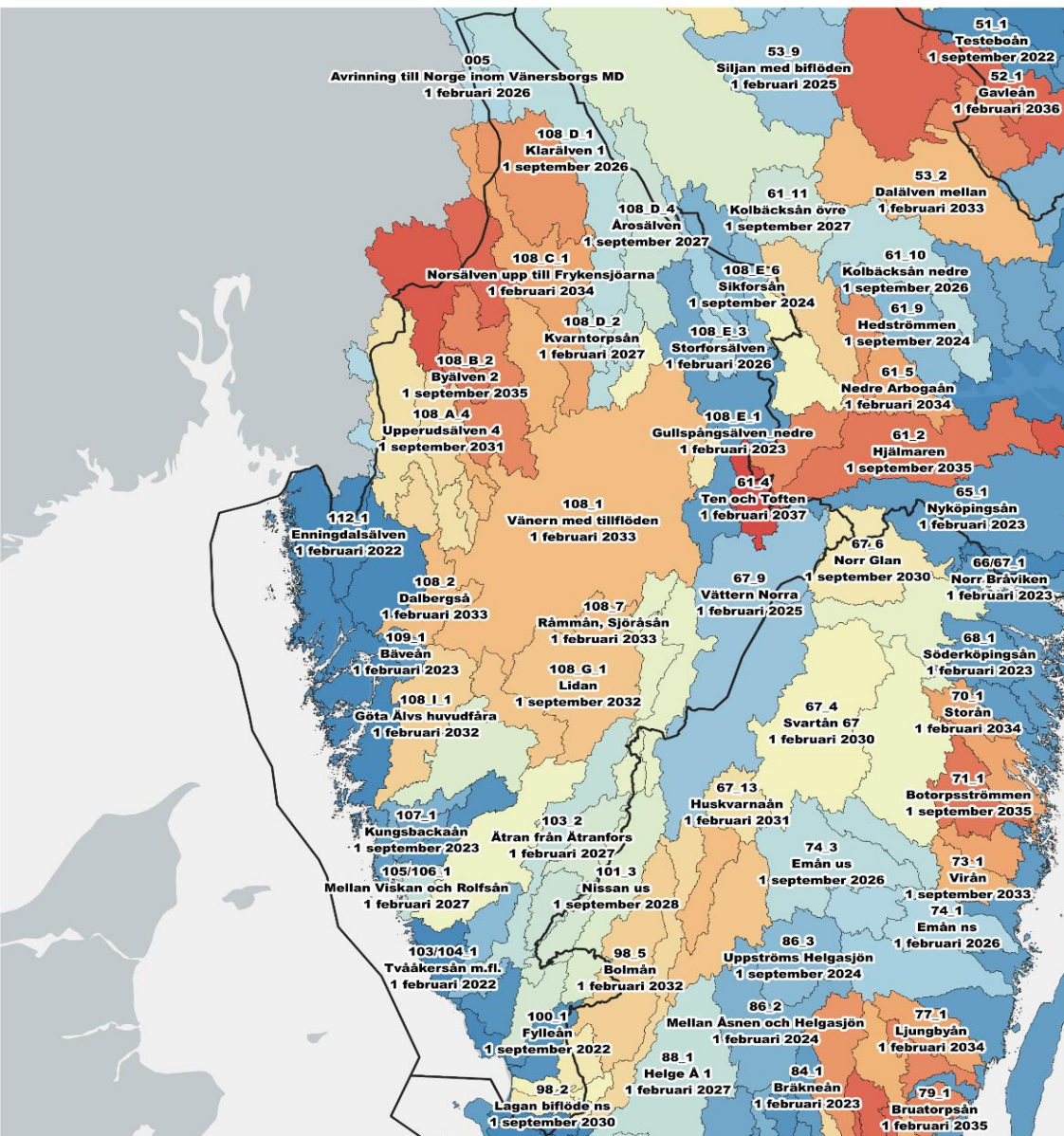

NAP - Nationell plan för omprövning av vattenkraft 2022- 2040

Beslutad av regeringen 25 juni 2020

- Verksamheter som omfattas är anläggningar avsedda för att producera vattenkraftsel, eller som när den påbörjades var avsedd för sådan produktion.
- Totalt ca 380 anläggningar varav 235 kraftverk är anmälda i VG-län.
- Anläggningarna indelas i prövningsgrupper inom avgränsade avrinningsområden.
- Vattenkraftens Miljöfond Sverige AB (8 vattenkraftverksföretag) finansierar nödvändiga miljöåtgärder (max 85 %). Alla som omfattas av planen kan ansöka om medel.

Prövningsgrupper och tidplan

Pausad ett år enligt regeringsbeslut
12 januari 2023

Ändringen innebär att den tid då en ansökan om prövning för moderna miljövillkor senast ska ha getts in till domstol senareläggs med ett år, för de prövningsgrupper där tiden för att ge in en ansökan ännu inte har passerat.

Länsstyrelserna samordnar

- Områdes- och anläggningsbeskrivningar gällande elproduktion, natur-, vatten- och kulturmiljö
- Identifiera kunskapsluckor och analysera miljöåtgärder
- Samråd med verksamhetsutövare, myndigheter och organisationer

Anläggningar inom prövningsgrupperna Enningdalsälven, Mellan Göta älv till Bäveån, Rolfsån och Örekilsälven har lämnat in ansökan till domstol under år 2022.

 <p>Länsstyrelsen Västra Götaland</p> <p>Nulägesbeskrivning över Enningdalsälvens vattensystem Regional samverkan inom prövningsgrupp: Enningdalsälven 112_1 2021-06-30</p> 	 <p>Länsstyrelsen Västra Götaland</p> <p>Nulägesbeskrivning över Örekilsälvens vattensystem Regional samverkan inom prövningsgrupp: Örekilsälven 110_1 2021-06-30</p> 	 <p>Förslag av miljöanpassningsåtgärder prövningsgruppen Rolfsån 106_1</p> <p>Slutversion 2022-06-22</p>	 <p>Nulägesbeskrivning över Kungsbackaåns vattensystem Regional samverkan inom prövningsgruppen: Kungsbackaån 107_1 Slutversion 2022-09-28</p> <p>Länsstyrelsen Västra Götaland</p>
--	--	--	---

Det är enklare att hitta spåren efter tidigare verksamheter när det är lågvatten.

Det är mycket svårare vid högvatten

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Digitala arkiv och karttjänster

- Lantmäteriet – [Historiska kartor](#)

Skiftes-, socken-, härads-, landskaps-, general- och djurgårdskartor med flera

- Riksarkivet - www.riksarkivet.se

Kartor, husförhörslängder, bouppteckningar, länkar till andra digitala arkiv och databaser, exempelvis lösdrivare i Karlstad

- Institutet för språk och folkminnen - www.isof.se

Ortnamn, folkminnen, urnordiska personnamn, språkråd med mera

- Skogsstyrelsen – [Skogens pärlor](#)

Lämningar i skogsmark från Skog & Historia-inventeringen (ej granskat av arkeolog)

- Riksantikvarieämbetet – [Bebyggelseregistret](#)

Information om det byggda kulturarvet såsom kyrkor, fyrar, byggnadsminnen m fl

- Riksantikvarieämbetet – [Fornsök](#) (kulturmiljöregistret)

Information om forn- och kulturlämningar

- DigitaltMuseum - www.digitaltmuseum.se

Digitaliserade fotografier av byggnader, samlingar, artiklar med mera från flera hundra museer, föreningar och arkiv

DigitaltMuseum ger värdefull kunskap

Lyckorna kvarn år 1901 i Ljungskile, Uddevalla kommun

D M Bohusläns museum

🔍 Sök i DigitaltMuseum

sv Meny

Fotograf: Träff, Carl Alfred / Bohusläns museum

 Acceptera licens och ladda ner bild

**Enligt Bengt Lundins noteringar: "Kvarn med
Kvarnfallet Lyckorna".**

Det finns mycket kvar att dokumentera
genom arkivstudier och fältinventeringar
Länsstyrelsen fortsätter att ta fram kunskapsunderlag

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Gunilla Roos Nilson

Kulturmiljöenheten, Samhällsavdelningen

Länsstyrelsen Västra Götaland

gunilla.roos.nilson@lansstyrelsen.se

lansstyrelsen.se/vastra-gotaland

Länsstyrelsen
Västra Götaland